

Dienst toerisme
Vrijthof 10
3960 Bree
089 84 85 00
toerisme@bree.be

2022

bree
NODIGT UIT

Meer ontdekken?
Boek een stadswandeling met gids via toerisme Bree.

Stadswandeling Bree

Inhoudstabel

Voorgestelde route.....	3
Eerste stadhuis.....	4
Fronton.....	4
Zwaartepunt Bree.....	5
Vrijthof	5
Stadhuis/Augustijnerklooster.....	6
Michielshuis.....	8
Verzusteringsbeeld.....	8
De val van Icaros.....	9
Vroegere Gerdingerpoort.....	9
Rondeel.....	9
Tuin Stadhuis met Breese keikoppen.....	10
Vroegere Witte Toren.....	10
Vroegere Verwerstoren.....	11
Vroegere Itterpoort.....	11
Kinderhoofdje.....	11
Gedenksteen zware brand 1679.....	12
Sint-Nicolaas van Myra.....	12
Prinsenhof.....	12
Dekenij.....	13
Maanvliegers.....	13
Refugiehuis.....	13
Restanten van de Grauwe toren.....	14
Kanon.....	14
Kapelletje Sint-Job.....	14
Gedenkplaat Pater Lambertus.....	15
Het Klooster van OLV-ter Riviere omheiningsmuur.....	15
Verzusteringssteen.....	16
Stoepluipers.....	17
Vroegere Kloosterpoort.....	17
Ontmoetingscentrum, voormalig gasthuis, Cultuurcentrum.....	17
Vrouwentorso.....	18
Perron.....	18

Vrouwentorso

Tegenover de kerk staat het beeldhouwwerk “Vrouwentorso Gedeeld”. Het is een ode aan de vrouw en werd in 1991 geplaatst dankzij sponsoring van de firma LAG. Het werd gemaakt door de Rekemse beeldhouwer Yvo van Dijk.

► Naast de ingang van de kerk staat het perron.

Perron

Aan de kerk staat een zuil die symbool staat voor de stedelijke vrijheden in het prinsbisdom Luik en het feit dat Bree één van de 22 “Goede Steden” van het Prinsbisdom was. Het is dus ook een herinnering aan het eeuwigdurend verbond tussen de 22 Goede Steden van het Prinsbisdom Luik gesloten tijdens de Sint-Denijsnacht op 3 oktober 1386. Het perron werd in 1986 teruggeplaatst naar aanleiding van de feestelijkheden rond 600 jaar perronrechten. De zuil wordt bekroond door een pijnappel en een kruis, de prinsbisschoppelijke symbolen.

Zicht op de stad Bree, ets van R. Leloup uit 1745.

Voorgestelde route

Als je een lus wil wandelen, kan je best deze route volgen. De wandeling heeft een lengte van 2,1 km. De wegbeschrijving van de route staat telkens in het cursief.

★ = start wandeling

Wegens herinrichting van onze stad kunnen monumenten zich tijdelijk op een andere plaats bevinden.

Eerste stadhuis

Punt 1 en tevens het beginpunt van de wandeling is in gebruik genomen door de dienst mobiliteit en de wereldwinkel. Ze zijn gevestigd in het eerste stadhuis ook wel “Gewanthuys” genoemd. Het gebouw werd rond 1591 gebouwd en in 1754 drastisch verbouwd. Tegen de rechterzijgevel zit een ijzeren maat, de Breese voet, die vroeger gebruikt werd als ijkingsmiddel voor het meten van lengtes. De Breese voet is 28,5 cm lang. In het torentje op het gebouw hangt sinds 1981 een beiaard die elk half uur (op de kwartieren) over de stad weerklinkt. In de linkerzijgevel is er nog een stempelhokje. Dit hokje werd door de nachtwacht (kleppermannen) gebruikt. Na de dienstronde werd een stempel aangebracht op het dienstpapier.

Fronton

Bovenaan het gebouw van het oude stadhuis is een merkwaardig rococo fronton. Het werd gebeeldhouwd door Ferdinand uit Roermond. Links in het fronton bevindt zich het wapenschild van Theodoor van Beieren (overleden in 1763), de toenmalige prinsbisschop van Luik, rechts staat het wapenschild van Bree dat het spiegelbeeld is van het huidige. In het midden staat de Oostenrijkse adelaar, als verwijzing naar de Oostenrijkse overheersing en daarboven staat onze patroonheilige Sint-Michiël met de draak.

Stoepluipers, Kwaartjeslummels en BES-hèèfke

Deze beelden verwijzen naar de Breese carnavalsverenigingen “De Stoepluipers”, de “Kwaartjeslummels”, eveneens is dit een spotnaam voor de Breeënaar. In het voetpad zie je ook de namen van de Breese Ere-Stadsprinsen.

Ontmoetingscentrum, voormalig gasthuis, Cultuurcentrum

Dit gebouw was vroeger een gasthuis – “het oud mennekesgesticht” - gebouwd door de Kloosterorde Dochters van het Kruis. Het dateert van 1890. Momenteel is het in gebruik als cultureel centrum en ontmoetingscentrum. Op de kapel van het klooster ziet u het opschrift “pensionnat des filles de la croix”.

► Wandel nu terug de tuin uit via het steegje en ga naar rechts. Op het kruispunt van de Kloosterpoort met de Grauwe Torenwal en de Ter Rivierenwal, zie je de vroegere Kloosterpoort op het wegdek.

Vroegere Kloosterpoort

De Kloosterpoort bestond uit een hoefijzervormig gebouw met een inrijpoort. Het grondplan is in kasseitjes weergegeven in het wegdek.

► Ga nu het centrum terug in via de Kloosterpoort en loop richting de kerk. Halverwege zie je aan de rechterkant de voorkant van het Ontmoetingscentrum, het voormalig gasthuis en het huidige cultuurcentrum op het einde van de straat zie je het Vrouwentorso.

► Wandel nu de bocht door en op het einde van de straat ga je naar rechts. Je wandelt nu rechtdoor tot je op het Stadsplein terecht komt. Links voor het gebouw op het Stadsplein, aan de vlaggenmasten, staat de Verzusteringssteen.

Verzusteringssteen

Deze arduinen steen is geplaatst naar aanleiding van de officiële verzusteringsfeesten in maart 1988. Ze staat symbool voor de goede banden tussen de 4 steden.

Vroeger stond er op dit plein ook de roterende verzusteringsfontein, ontworpen door de Breese kunstenaar Stefan Bongaerts. Deze werd in 1996 gebouwd naar aanleiding van de grootste verzusteringsfeesten tussen Salomo, Volpago-del-Montello, Geldern en Bree. In 2019 werd deze fontein weggehaald wegens de herinrichting van de stad.

► Draai nu met je rug naar de verzusteringssteen, rechts voor je zie je het steegje (rechts van nr 6) je komt dan in de tuin (BES-hèèfke) van het Ontmoetingscentrum waar 2 beelden staan.

Zwaartepunt van Bree

Coördinaten: [51° 08' 34.1" NB](#) - [05° 37' 59.9" OL](#)

Dit is de aluminiumplaat die gebruikt werd om te testen of het berekende zwaartepunt werkelijk klopt. Door de plaat op één punt te laten balanceren kon het zwaartepunt bepaald worden.

Het werkelijke zwaartepunt van Bree bevindt zich op het industrieterrein bij GreenYard (vroeger Scana-Noliko), in de hoek van de Roermonderstraat met de vierbaansweg, 't Hasseltkiezel. Er is een 4-meter hoge schroef geplaatst die zich hier symbolisch in de grond boort.

► Als je met je rug tegen het gebouw staat, ga je naar rechts. Je slaat na het gebouw rechtsaf, nu zul je je op het Vrijthof bevinden.

Vrijthof

Het oorspronkelijke Vrijthof werd vroeger gedeeltelijk ingenomen door een ommuurd kerkhof (sporen van de kerkhofmuur zijn bij de graafwerken voor de fontein gedeeltelijk teruggevonden). In 1850 werd het kerkhof verplaatst naar de Witte Torenstraat. De naam Vrijthof verwijst nog steeds naar het kerkhof. De zone tussen het huidige stadhuis en het kerkhof werd ingenomen door een plein met bomen.

In 2021 werd op het plein een nieuwe fontein aangelegd. Het water refereert naar de oude waterput die er al in 1532 was. In de 19de eeuw werden de putten vervangen door gietijzeren stadspompen. De komst van de waterleidingen hebben ervoor gezorgd dat alle stadspompen helaas verdwenen zijn.

Huisnummer 5-6 (Den Augustijner) is het geboortehuis van één van Vlaanderens meest gelauwerde dichters, Leonard Nolens (°1947). Hij is een romanticus, schrijft vaak over de liefde en over de manier om aan de identiteit te ontsnappen. Hij woont en werkt nu in Antwerpen.

Stadhuis/Augustijnerklooster

Het stadhuis van Bree is een voormalig Augustijnenklooster uit 1657, deels in renaissancestijl (Maasstijl), deels in barokstijl gebouwd. Het is een heel rijk gebouw dat in de 17de eeuw gesponsord werd door Baron De Taxis; hij liet zijn nalatenschap over aan de paters Augustijnen omdat hij gratis voortgezet onderwijs wilde voor kinderen uit Bree en de omliggende gemeenten.

Begin 18de eeuw werd er aan het complex een barokke kapel toegevoegd. In de kapel zijn er twee zijaltaren met waardevolle schilderijen van de Luikse barokschilder Englebert Fisen. Het ene is een afbeelding van Sint-Nicolaas van Tolentino en het andere is een Maria Tenhemelopneming.

In 1797 werd het gebouw door de Fransen geconfisqueerd. Het werd een gemeenteschool met een turnzaal in de kapel, een conciergewoning en een gendarmerie met zelfs paardenstallen en een hooizolder. De gendarmerie en paardenstallen bleven er tot 1909.

In 1820 komt het gebouw gedeeltelijk in het bezit van de stad Bree. In 1884 wordt het een volwaardig bisschoppelijk college, het Sint-Michielscollege. In 1992 verhuisde het Sint-Michielscollege naar buiten het centrum en werd dit het Sint-Augustinusinstituut.

In de plaats daarvan werd een kapelletje opgericht voor de pestheilige Sint-Job. Tijdens de Franse Revolutie liep dit gebouwtje grote schade op, maar het werd hersteld in 1814. Rond 1833 sloopte men de kapel definitief. De familie Nulens-Frencken bouwde, in 1862, het huidige Sint-Jobkapelletje.

► *Wandel nu de Parkstraat in. Op het einde van de straat sla je links af. Aan de rechterkant zie je de gedenkplaat van Pater Lambertus staan.*

Gedenkplaat Pater Lambertus

Pater Lambertus is de kloosternaam voor Paul Vandermeulen. Hij moest zijn priesteropleiding onderbreken omdat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Hij meldde zich aan als vrijwilliger-brancardier. Pater Lambertus zette zich in voor de Vlaamse frontsoldaten en speelde daardoor een belangrijke rol in de Vlaamse ontvoogdingsstrijd. In 1919 werd hij tot priester gewijd en had hij de taak van legeraalmoezenier. Ook was hij een gevierd leider bij de studentenjeugd. In 1932 deed hij geheel onverwacht zijn intrede in het Trappistenklooster. Later richtte Pater Lambertus in het toenmalige Kongo een missiepost op.

► *Aan de linkerkant zie je een omheiningsmuur. Dit zijn de restanten van het klooster van OLV-ter Riviere.*

Het Klooster van OLV-ter Riviere omheiningsmuur

In 1464 werd hier een klooster gebouwd. Het werd toevertrouwd aan de Franciscanessen van Sint-Katharinadal uit Hasselt. In 1654 bouwde men de nu nog bestaande omheiningsmuur. Van het oorspronkelijke klooster zijn er nog enkele restanten terug te vinden. Het stalletje bijvoorbeeld is het westelijk deel van de in 1480 gebouwde kloosterkerk. Op 13 januari 1797 verdreven de Fransen de zusters uit het klooster en verklaarden ze de bezittingen verbeurd.

► *Ga nu door het kleine straatje tussen de appartementen naar de Grauwe Torenwal. Ga naar links en vlak voor huisnummer 9 zijn de Restanten van de Grauwe Toren en het kanon te zien.*

Restanten van de Grauwe toren

Deze Toren wordt ook wel Everaertstoren genoemd. Ze werd een eerste keer opgegraven in 1944 door de studentenvereniging “Frisse Heikracht” en opnieuw vrijgelegd in 1984. Het was een verdedigings- en uitkijktoren op de oude stadswal en gedeeltelijk gebouwd in de gracht. De kelder werd ook gebruikt als gevangenis. In 2017 werd hier een speeltuin rond het verhaal van Michiel en de Draak geplaatst.

Kanon

Jarenlang heeft aan het oud-stadhuis de loop van een kanon gestaan en gelegen. Na enig opzoekingswerk bleek het te gaan om veldgeschut uit het einde van de 18de eeuw (vermoedelijk van Franse oorsprong). Het kanon werd naar aanleiding van de opening van de Kleine Ring in 1991 feestelijk rond Bree getrokken en met een flinke knal definitief geplaatst aan de Grauwe Toren. Het kanon staat gericht op de basisschool “De Vuurvogel”. In de stalen constructie bij het kanon zit het ludieke zinnetje verborgen Vuur – Vogelvrij, Tien vogeltjes op een rij, een kanonschot werd gegeven, toen zaten er nog...

► *Steek de Grauwe Torenwal over en ga rechts de Oudestraat in. Aan het kruispunt met de Sint-Jobstraat en de Parkstraat staat het kapelletje.*

Kapelletje Sint-Job

Hier stond eerst een andere kapel, namelijk de kapel van Sint-Tienus. Het werd er geplaatst in 1599 door de toenmalige burgemeester Jan Parisis. Maar omdat deze zo populair was, hebben ze die kapel verplaatst naar de Opitterpoort (helaas, in 1956 afgebroken).

Door een erfpachtovereenkomst kwam het gebouw terug in het bezit van de stad die van 1996 tot 2004 een grondige restauratie doorvoerde en het gebouw architecturaal terugbracht tot haar essentie, nl. het Augustijnerklooster. In 2004 werd het nieuwe stadhuis officieel geopend. Sinds 2015 is het gebouw met tuin terug volle eigendom van de stad.

Bij de laatste renovatie werden moderne technieken gecombineerd met respect voor het historische karakter van het gebouw. Alle nieuwbouwelementen staan in een hoek van 10° op de originele as van het gebouw. In enkele zalen, vooral in de huidige trouwzaal, werden prachtige 18de-eeuwse muurschilderingen blootgelegd.

Bijzonder in het stadhuis is de raadzaal, genoemd naar onze bekendste Breeënaar Kim Clijsters. De houten spanten van het dakwerk zijn nog origineel 17de-eeuws en is de absolute publiekstrekker.

St.-Michielskerk

De Sint-Michielskerk is de hoofdkerk van Bree, gewijd aan de patroonheilige St Michiel. De kerk is gebouwd in een neogotische stijl. Het koor, de middenbeuk tot aan de vierde pilaar en de linker dwarsarm dateren van 1452. In geschreven bronnen van 1078 is sprake van een stenen romaanse kerk. De vergroting tot de huidige kerk gebeurde in 1901-1902. De 45 meter hoge toren en de zijbeuken werden toen pas aan de kerk toegevoegd.

Sinds 1992 is de kerk volledig geklasseerd als monument. In de kerk zijn een piëta uit 1400, een mooie calvariegroep, een graflegging uit 1530-1540. Ter ere van de Piëta werd in 1676 de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën opgericht. Sindsdien worden er om de 25 jaar Mariafeesten georganiseerd.

► *Je loopt nu terug naar de plaats waar je bent ingeslagen richting Vrijthof. Je loopt verder en even later zie je op nr 8 het vroegere Michielshuis, waar nu een horecazaak gevestigd is.*

Michielshuis

Het huis Michiels, zo genoemd naar de familie die er woonde dateert uit de 17de eeuw, met een 18de-eeuwse achtergevel (klokgevel – te zien vanuit de tuin van het stadhuis). De datum boven de deur duidt op de ouderdom van de deur. Let op de gelijkenis met het Augustijnerklooster; de voorgevel in maasstijl zoals de zijgevel en achtergevel van het stadhuis, de achtergevel in barokstijl zoals de voorgevel van de kapel van het stadhuis.

► *Wandel rechtdoor tot je op de wegsplitsing komt. Hier staat het Verzusteringsbeeld.*

Verzusteringsbeeld

Op de hoek van de Nieuwstadstraat en de Gerdingerstraat staat het verzusteringsbeeld, gemaakt in 1990 door de Breese kunstenaar Stefan Bongaerts. De bronzen beeldengroep stelt Bree met de 3 zustersteden voor: Geldern (Duitsland), Volpago del Montello (Italië) en Salomo (Catalonië). Het werd geplaatst naar aanleiding van het vierstedentreffen in 1990. Van dit beeld werden drie schaalmodellen gemaakt die nu prijken in de stadhuizen van de respectievelijke zustersteden.

► *Ga op de wegsplitsing naar links, de Nieuwstadstraat in. Op het einde van de straat zie je het beeld “De val van Icaros” staan.*

Dekenij

Bree is een dekenaat en in 1869 werd deze nieuwe dekenij gebouwd en in gebruik genomen. De dekenij, die werd gebouwd in eclectische stijl, is ontworpen door de Hasseltse architect Herman Jaminé. Alleen de deken woonde hier, maar die moest wel in het gebouw een appartement voor de bisschop vrij houden mocht die op visitatie komen.

► *Als je door het park loopt zie je het beeld van de Maanvliegers.*

Maanvliegers

Dit beeld is van de hand van Stefan Bongaerts en geschonken door stadsprins Jean-Pierre I en zijn adjudanten Janny en Jan.

► *Als je helemaal het park doorwandelt, zie je een oud wit gebouw in de rechterhoek. Dit is het Refugiehuis.*

Refugiehuis

In de rechterhoek van het park bevindt zich het Refugiehuis. Van 1622 tot 1697 was dit het vluchthuis (refugio) voor de Norbertijnen van Postel. Op het hoogtepunt, rond 1638 omvatte het klooster een zevental gebouwen waaronder een bakhuis en een brouwerijtje. In 1697 werd het door brand zwaar vernield en in 1698 verkocht aan kapelaan Boels. Na de heropbouw deed het dienst als pastorie tot in 1869. Nadien leefden de zusters van Liefde uit Tilburg er. In 1875 kwamen de Dames Ursulinnen en vanaf 1889 woonden er de Dochters van het Kruis. Zij stonden in voor de bouw van de aangrenzende kapel, het gasthuis en klaslokalen.

Gedenksteen zware brand 1697

In een klein zijstraatje van de Opitterstraat hangt bovenaan de gedenksteen van een zware brand in 1697. De brand verwoestte meer dan 70 huizen. De vertaling van de in de steen gebeitelde tekst luidt: Johannes (IOES) Jansen heeft mij in 1698 wederopgebouwd. De Heer maakt arm en rijk.

► *Op het einde van de Opitterstraat aan de rechterkant staat bovenaan Sint-Nicolaas van Myra.*

Sint-Nicolaas van Myra

In de gevel aan de rechterkant op de hoek van de straat staat in een nis een Sint-Nicolaasbeeldje. Het is Sint-Nicolaas van Myra, de weldoener van de armen. Vroeger lag hier het gasthuis met kapel dat onderdak bood aan arme en dakloze reizigers. Minstens sinds 1630 heeft in Bree jaarlijks een Sinterklaasmarkt plaats.

► *Je draait nu linksaf, de Hoogstraat in. Je blijft aan de linkerkant van de straat lopen. Als je aan huisnummer 18 komt, ben je ook aan het Prinsenhof.*

Prinsenhof

In de top van de gevel staat de bouwdatum: 1696. Toch wordt het Prinsenhof – het hotel / herberg waar eens Prinsen logeerden - in verschillende bronnen reeds in 1658 vermeld.

► *Je wandelt nu tot je een steegje ziet aan de linkerkant vlak voor ijssalon De Potter. Hier ga je in. Als je langs het park doorloopt kom je op het einde aan de rechterkant de Dekenij tegen.*

De val van Icaros

“De val van Icaros” is een beeldhouwwerk uit 1992 van de hand van Juan Hannon en geschonken door de bedrijven van het Industrierrein Vostert. “De val van Icaros” is een bekend verhaal uit de Griekse mythologie. Icaros maakte vleugels om te ontsnappen uit de gevangenis van koning Minos. Maar doordat hij, door overmoed, te dicht bij de zon vloog, smolten zijn vleugels en stortte hij in zee. De symboliek verwijst naar de beroemde Latijnse school (Augustijnerklooster – Sint-Michielscollege) die Bree tot in de 20ste eeuw naam en faam aan meerdere universiteiten gaf.

► *Op het einde van de straat ga je naar rechts. Je volgt de weg totdat je uitkomt bij een weg naar rechts. Hier zie je in het wegdek de vroegere Gerdingerpoort.*

Vroegere Gerdingerpoort

De kasseitjes in het wegdek vormen het grondplan van één van de vier stadspoorten die Bree rijk was, nl. de Gerdingerpoort. Deze bestond uit een rechthoekig poortgebouw met een inrijpoort. Het hoekhuis, huisnr 23, werd in 1702 gebouwd door Lenaert Soenen.

► *Wandel verder langs de Kleine Ring. Op het wegdek voor de oude cinema is een aanduiding van een rondeel van de stadsmuur.*

Rondeel

Rondom het stadscentrum lag van de 12de eeuw tot 1870 een diepe gracht en een aardenwal. Op de wal stond een muur met torens en rondelen. Rondelen zijn halfronde naar buiten gerichte muurdelen die het de verdedigers van de stad makkelijker moesten maken om indringers tegen te houden.

► *Een beetje verder zie je de achterkant van het stadhuis met een prachtige tuin waarin ook het beeld staat. Je kunt hier binnenlopen door het straatje langs de KBC in te lopen en door het poortje te lopen.*

Tuin Stadhuis met Breese keikoppen

Dit is de tuin van het vroegere klooster. Het was deels een moestuin en kruidentuin, en deels een speelplaats voor de leerlingen van de Latijnse school. Nu die functie volledig herbestemd is, ging men op zoek naar een passend tuinontwerp voor de grandeur van het gebouw. De inspiratie komt uit Franse renaissancetuinen met hun strakke symmetrie; alle maten in de tuin moeten kloppen. Centraal in de tuin staat een beeld van kunstenaar Roland Rens. Twee echte Breese keikoppen worden van elkaar gehouden door de Breese voet; een middeleeuwse maateenheid van 10 duim, een halve el ofwel 28,5 cm.

► *Loop nu verder langs de Kleine Ring. Als je een grote rode brievenbus ziet hangen ben je beland bij de Vroegere Witte Toren.*

Vroegere Witte Toren

Opnieuw is door een aanduiding in het wegdek één van de verdedigingsstorens van de oude stadsmuren zichtbaar gemaakt; de Witte Toren.

► *Je wandelt nog steeds verder en als je de Hoogstraat oversteekt zie je een hoefijzervormige zitbank, dit is de vroegere Verwerstoren.*

Vroegere Verwerstoren

Een glazen venster geeft inkijk in de oude toren. Het grondplan is in gewassen beton in het loopvlak aangeduid. Deze toren deed in vreedstijd dienst als werkplaats voor het wassen en verven van lijnwaad. Hier was oorspronkelijk geen stadspoort. De doorgang naar de Malta en Kanaallaan werd pas in de 19de eeuw gecreëerd na aanleg van het kanaal, de Zuid-Willemsvaart.

► *Wandel verder langs de Kleine Ring totdat je bij de Opitterpoort aankomt. Op de parking zie je de afdruk van de vroegere Itterpoort.*

Vroegere Itterpoort

Deze stadspoort bestond uit twee hoefijzervormige torens. Er was wel een zeer smalle doorgang; in de middeleeuwen waren de mensen en zeker de dieren een stuk kleiner dan nu. Het witte huis links als u de Opitterstraat in kijkt heeft een verzwaarde gevel om de druk van de aarden stadswal op te vangen. De oude voorgevel ligt in de Opitterstraat. Centraal is nog duidelijk het deurgat te zien met links een overschilderd huisnummer.

► *Wandel nu de Opitterstraat in. Op de hoek met de Vaesstraat bevindt zich het Kinderhoofdje.*

Kinderhoofdje

Dit kunstwerk is gemaakt door de Breese kunstenares Mien de Koninck. Het werd geschonken door de carnavalsvereniging de Kwaartjeslummels, ter ere van het jaar van het kind in 1979.

► *Wandel nu even verder tot je aan uw linkerkant een klein steegje ziet tussen huisnr. 10 en 12. Ga hier in en kijk naar boven. Zo zie je de Gedenksteen.*

